Schimbări de concept în cercetarea structurilor defensive ale epocii fierului din spațiul dintre Prut și Nistru*

CZU: 902.035″638″:902.2(478)

Dumitru CONDREA 0000-0001-9799-7756

În spațiul pruto-nistrean, la fel ca în alte părți, siturile fortificate din epoca fierului se manifestă la suprafața solului sub forma unei singure sau a mai multor linii defensive, fiecare compusă dintr-un șanț, un val sau, cel mai des, o combinație dintre cele două. În mod normal, valurile ascund ruinele unor construcții cu paramente de lemn și umplutură din pământ amestecat cu piatră. Aceste structuri au fost ridicate fie pe nivelul antic de călcare, fie pe coama valului propriu-zis. Siturile de la Saharna Mare, Saharna Mică, Glinjeni „La Șanț" ș.a. au beneficiat de bastioane, părți integre ale liniei defensive exterioare. Ele reprezintă o dovadă că apărătorii posedau o tactică elaborată, anticipând un asediu care nu se rezuma doar la un asalt frontal, contrar concluziilor primilor teoreticieni ai fortificațiilor preistorice din spațiul nostru. În mod excepțional, pe lângă cele trei bastioane frontale și opt bastioane dinspre nord-est, fortificația getică de la Saharna Mare mai poseda și o barbacană la intrarea principală.

Inițial, s-a crezut că șanțul și valul reprezintă întăritura tipică a cetăților epocii fierului din această regiune, situație alimentată de sărăcia mărturiilor antice în această privință. Din cele publicate, P. Constantinescu-Iași și Șt. Ciobanu au făcut prima secționare a unei linii defensive (Codreanca), în perioada interbelică, observând în ea urme de „cărămizi" arse. Nici săpăturile efectuate de G. Smirnov în 1946 asupra valului de la Saharna Mare, nici cele de la Ofatinți ale A. Meliukova, în 1952, nu au relevat vreo construcție deosebită în structura valului. Prima descriere, publicată, a unei construcții interne a valului a realizat-o T. Zlatkovskaia (1965), în urma săpăturilor de la Mateuți din 1961. De atunci, secționarea liniilor defensive a devenit un standard în cercetarea arheologică, astfel încât până în prezent acest lucru

* Cercetare realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică".

s-a realizat la 35 din cele 100 de fortificații din epoca fierului, cunoscute în spațiul pruto-nistrean. În majoritatea cazurilor (28) s-a constatat că valul reprezintă dărâmătura unui „zid"/unei palisade complexe.

Din totalul de 100, la 27 fortificații au fost atestate câteva linii defensive, care fie că au funcționat simultan (Trebujeni-*Potârca*), fie că sunt din diferite perioade ale epocii fierului (Butuceni). În unele situri (Horodca Mică), aceeași linie defensivă putea fi reconstruită de mai multe ori în același loc.

Stabilirea contemporaneității sau a decalajului cronologic dintre diferite linii de apărare rămâne una dintre provocările de bază ale arheologilor. Cercetările viitoare vor trebui să elucideze atât detaliile constructive ale valurilor (prezența parapetului pe meterez, caracterul liantului folosit în construcția paramentelor etc.), cât și efortul depus pentru edificarea lor, lucru posibil printr-o abordare interdisciplinară.